

L'aula d'autoaprenentatge com a suport de l'aprenentatge de la llengua anglesa en el marc universitari

Montse Canals, Loles González, Maria González-Davies

Universitat Ramon Llull

Resum

Aquest article presenta els resultats d'un estudi exploratori que ens ha permès conèixer i detectar els recursos que fan servir els alumnes per a l'aprenentatge de l'anglès i també les mancances de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna (FPCEE) a l'hora d'ajudar els alumnes i el professorat a assolir els nivells requerits segons l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES).

Per altra banda, es fa una breu síntesi dels recursos que algunes de les Universitats catalanes posen a l'abast de l'alumne per a l'aprenentatge de la llengua. També es fa un breu repàs d'aspectes com ara el concepte d'autoaprenentatge, els tipus de centres d'autoaprenentatge segons la seva funcionalitat i els factors que afecten l'aprenent a l'hora d'utilitzar-los. Així mateix, es fa un recull dels nous enfocaments metodològics en l'aprenentatge de llengües, tot integrant les TIC i l'aula d'autoaprenentatge. Finalment, es plantegen les conclusions resultants tant de la feina que es fa en altres Universitats com de la informació rebuda per part dels nostres alumnes, i es proposen aspectes a tenir presents de cara a un futur estudi.

Paraules clau: Recursos didàctics; Aula d'auto-aprenentatge; Aprenentatge de la llengua anglesa; TIC

Correspondència:

Montse Canals

FPCEE Blanquerna - Universitat Ramon Llull

C/Císter, 34. 08022 Barcelona

montsecv@blanquerna.url.edu

Introducció

El projecte té, com a finalitat, la millora de la qualitat docent en l'àrea d'anglès a la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna de la URL.

Al llarg del curs 2009-2010 es va fer un estudi exploratori que ens va permetre de conèixer i detectar els recursos que fan servir els alumnes per a l'aprenentatge de l'anglès i també les mancances de la nostra Facultat a l'hora d'ajudar els alumnes i el professorat a assolir els nivells requerits segons l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES). En un pròxim estudi està previst dissenyar i estructurar un producte virtual que pugui donar resposta a les necessitats dels membres de la comunitat educativa. La idea final serà crear un espai virtual de llengües estrangeres que reculli tot el conjunt de recursos generats a partir d'aquest projecte. Aquest espai s'actualitzarà cada curs o segons les necessitats de cada moment. Prenent com a base la nova normativa acadèmica de la FPCEE per al curs 2009-2010 que ja es va posar en marxa l'any passat i el Pla d'implementació de l'anglès a la Facultat, els estudiants han d'obtenir el nivell B2.1 de coneixement de l'anglès per tal de garantir una formació professional de qualitat que faciliti la seva mobilitat.

A la nostra Facultat, tots els estudis que s'imparteixen inclouen el mòdul d'Anglès B2.1, mig nivell per sota del *First Certificate in English* (B2.2), que permet a l'usuari l'ús de la llengua anglesa de manera independent i la possibilitat d'accedir al món laboral, on es requereix un coneixement mínim d'aquesta llengua. Basant-nos en la nostra experiència docent en aquest àmbit, hem anat observant que arribar a consolidar aquest nivell no és una tasca fàcil, tenint en compte que molts dels alumnes arriben a la Universitat amb un nivell molt per sota del que haurien d'haver aconseguit durant l'Educació Secundària (B1).

És evident que tots els alumnes arriben amb una base de coneixements de la llengua anglesa, però no tots amb el mateix nivell. Per això, molts d'ells, amb la formació que reben a les aules, poden anar recuperant i consolidant els continguts que havien anat aprenent al llarg de l'Educació Secundària i arribar al nivell requerit a la Universitat amb una certa facilitat.

Totes les Universitats del nostre país han integrat, dins les seves prioritats, consolidar la mobilitat dels estudiants, que els portarà a la internacionalització del seu currículum. Pensem que aquesta mobilitat serà possible portar-la a terme quan l'estudiant hagi assolit les competències necessàries per a ser autònom en una Universitat estrangera.

Aquesta autonomia serà més fàcil d'adquirir-la si els nous models metodològics incorporen l'ús de les TIC, tant en les sessions de treball amb el docent a l'aula, com a l'aula d'autoaprenentatge, afavorint un aprenentatge constructiu, centrat en l'estudiant, de manera que el motiu

suficientment per a activar els seus processos cognitius, tal com veurem en els estudis analitzats en el següent apartat.

Per tal de dur a terme el nostre projecte, en primer lloc hem fet una revisió del funcionament de les aules d'autoaprenentatge de la Universitat de Barcelona (UB), la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna (FPCC) i la nostra pròpia. En segon lloc, hem fet un repàs bibliogràfic sobre aspectes vinculants per al nostre estudi, com són l'aprenentatge de la llengua anglesa i les TIC, i el concepte d'auto-aprenentatge en els respectius centres. Finalment, hem realitzat una enquesta entre els nostres alumnes per conèixer tant el tipus de recursos en format paper i *on-line* que fan servir com el nivell d'ús d'aquests.

Revisió i estat de la qüestió

Recursos que les diferents Universitats posen a l'abast de l'alumne per a l'aprenentatge de la llengua (UB – FPCC – FPCEE (docència pròpia de cada estudi, cursos d'extensió universitària, biblioteca, aula d'autoaprenentatge)).

Centre d'autoaprenentatge de Llengües de la UB (CAAUB)

L'aula d'autoaprenentatge de llengües de la UB està ubicada a l'edifici central de la Universitat i a altres Facultats del Campus i dona servei als alumnes i professors de totes les Facultats, oferint material de suport i sessions de conversa per a l'aprenentatge de llengües estrangeres, com ara anglès, francès, italià, alemany, rus, xinès, llengües hispàniques, etc. Tots els materials disponibles estan categoritzats per nivells d'aprenentatge segons el Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües (2001). Cal destacar que tot el material del centre es posa a la disposició dels usuaris a través del servei de préstec, seguint la normativa de préstec habitual de la biblioteca. Pensem que aquesta és una idea aplicable en el nostre centre per la major flexibilitat, rigor, facilitat d'accés i facilitat de classificació que suposaria.

Aula d'autoaprenentatge de la Facultat de Comunicació (AAFPC)

L'aula d'autoaprenentatge de llengües de la FPCC està ubicada a la Facultat de Comunicació i dona servei als alumnes de la Facultat. Ofereix, sobretot, material de suport per a l'aprenentatge de l'anglès, encara que també n'hi ha de català. Els materials de consulta i d'ús més freqüents són els de comprensió oral (*Listening exams*) i els de preparació per als exàmens oficials.

Com es treballa l'aprenentatge de la llengua anglesa a la FPCEE i quins recursos posem a l'abast dels alumnes

La nostra Facultat ofereix als seus estudiants l'oportunitat d'assolir el nivell d'anglès requerit per l'Espai Europeu d'Educació Superior (EES)

per tal de garantir una formació professional de qualitat, mobilitat internacional i un apropament a la recerca propis del segle XXI, és a dir, un nivell d'usuari independent (B1-B2).

La FPCEE Blanquerna fonamenta el seu projecte lingüístic d'implementació de l'anglès en tres plans d'acció:

1. S'haurà de cursar el mòdul de llengua Anglès (B2.1) durant el segon any de Grau. El nivell B2.1 pren com a referència el Marc Comú Europeu de Referència per a les Llengües elaborat pel Consell d'Europa i garanteix un ús de la llengua com a usuari independent.
2. S'hauran de cursar un mínim de 6 ECTS en modalitat AICLE/CLIL (Aprenentatge integrat de continguts i llengües / Content and Language Integrated Learning) a tercer o quart curs dels estudis de Grau. Aquests mòduls seran impartits totalment o parcialment en anglès. En finalitzar els estudis, els crèdits cursats per l'alumne quedaran reflectits en el Suplement Europeu al Títol (SET).
3. S'oferirà suport lingüístic per a l'alumnat que necessiti millorar el seu nivell de llengua amb Cursos d'Extensió Universitària.
4. Es fa una prova de nivell per als alumnes que la necessiten.

Biblioteca

La biblioteca disposa també de recursos per als estudiants de la llengua anglesa. A més dels materials comuns als centres d'autoaprenentatge, hi podem trobar, també en anglès, llibres de consulta de tots els estudis que s'imparteixen a la nostra Facultat, així com revistes científiques i diaris, en modalitat de préstec.

Aula d'autoaprenentatge (AAPCEE)

L'aula d'autoaprenentatge de la nostra Facultat ofereix suport lingüístic per a l'alumnat que vulgui aprendre, millorar o reforçar les llengües catalana, anglesa, francesa i l'espanyol per a estrangers. Aquest servei no és, en cap cas, substituït dels cursos d'extensió universitària que ofereix la Facultat. L'aula disposa de materials, una assessora i un becari –per la llengua catalana– i dos tutors –per la llengua anglesa– que orienten l'usuari sobre el funcionament del centre, a més de les estratègies d'aprenentatge i de les activitats més adequades, perquè pugui assolir els seus objectius. En el cas de la llengua anglesa, hi ha dos tutors i la seva tasca consisteix a posar a l'abast dels usuaris tots els recursos per a poder millorar el seu nivell d'anglès. Partint d'una prova de nivell i d'una entrevista, obtenim la informació necessària sobre les necessitats i preferències de l'usuari per a poder dissenyar un pla de treball, que es durà a terme, durant la setmana, dins l'aula d'autoaprenentatge o a fora. Cada sessió té una durada de 30 minuts setmanals i consisteix,

bàsicament, a revisar, corregir, exposar o resoldre dubtes sobre el treball proposat prèviament. Al final de la sessió, el tutor i l'usuari valoren la feina feta i es planifiquen les tasques per a la pròxima sessió.

Per exemple, un usuari que vulgui millorar el seu nivell de comprensió oral pot tenir molt clar que vol practicar la comprensió oral, però pot tenir dificultats per a trobar, sense perdre molt de temps en la cerca, un exercici que s'adeqüi al seu nivell i, alhora, que sigui del seu interès. La tasca del tutor serà, doncs, proporcionar l'accés a diferents recursos, com l'enllaç a una pàgina on es pugui fer aquesta pràctica, el CD-Rom o material d'àudio que en aquell moment es trobi disponible a l'aula o, ensenyar, fins i tot, com subscriure's a un podcast, descarregar-lo i utilitzar-lo per a fer la pràctica.

Per tant, la tasca del tutor és bàsica perquè l'usuari pugui aprendre al seu ritme i de manera autònoma, però assessorat i guiat per aquesta persona, que és l'especialista, que li facilitarà l'itinerari adequat per dur a terme aquest aprenentatge. La Facultat dóna a conèixer el servei de l'aula d'autoaprenentatge mitjançant els coordinadors i tutors i a través de recordatoris, fent ús de la plataforma digital i el correu electrònic.

Els materials comuns a tots els centres d'autoaprenentatge de llengües als quals fem referència en aquest article inclouen el següent: llibres de referència, llibres de lectura i revistes (amb CD o sense), fitxes auto-correctives classificades per aspectes lingüístics i per nivells, pel·lícules, documentals i programes d'ordinadors (CD-Rom).

L'aula d'autoaprenentatge

Des dels anys vuitanta i noranta, en el camp de la didàctica de l'anglès (TEFL), s'han creat i utilitzat amb èxit els anomenats *centres d'autoaprenentatge*, sobretot per les possibilitats pedagògiques basades en l'autonomia de l'alumne i les possibilitats de seguiment individualitzat que ofereixen. El concepte d'*autoaprenentatge*, d'«Auto-acceso» com l'anomenen Guevara i Rivas (2007), va lligat a la idea d'un aprenentatge independent, que es basa en l'ús de materials, bibliografia, tecnologia i guia dels assessors o facilitadors acadèmics. Segons la funcionalitat del centre tenim: centres d'instrucció, on el centre actua com a suplement de la classe presencial, controlat pel professor; centres de pràctica, on s'ofereix un material a l'usuari perquè el seleccioni, segons les necessitats, després de la classe; centres d'aprenentatge, on l'usuari realitza les activitats de forma individual, però amb la característica d'anar més enllà de simplement practicar. El material que s'utilitza conté pràctica, consolidació i avaluació; i, per últim, centres d'habilitats, on es desenvolupen certes habilitats específiques de la llengua.

Molts estudiosos del tema com Chaythong (2009), Esteve (2002), Guevara & Rivas (2007), Jarvis & Szymczyk (2009), Reinders & Lázaro (2007), Reinders & Lewis (2006), Soler (2007) descriuen els centres d'au-

toaprenentatge de manera molt similar. Algunes de les diferències que trobem se centren en la terminologia que s'empra; per exemple, descriuen els centres d'autoaprenentatge com un entorn d'aprenentatge, com a maneres d'aprendre, de descriure materials; d'altres van més enllà i parlen d'aquests centres com a sistemes d'organització de recursos, que inclouen recursos humans, professors i aprenents, webs propis i espais per a treball en petit grup o en parelles.

Segons Chaythong (2009), els aspectes principals que fonamenta la incorporació d'aquests centres es poden classificar en 4 àrees: 1) diferències entre els estudiants: interessos i motivacions individuals; 2) canvis metodològics: passem d'un aprenentatge centrat en el professor a un altre de centrat en l'aprenent; 3) necessitat d'aprendre a aprendre, a causa de l'allau d'informació que ens arriba i de la necessitat d'actualitzar-nos constantment i, 4) les polítiques educatives que promouen «la capacitat d'auto-aprendre en una base continuada». Sheering (1989), citat per Chaythong (2009) pàg. 23, subratlla que «La nostra vida hauria de ser tot un procés d'aprenentatge continu i l'aula d'autoaprenentatge podria ser l'espai idoni on l'estudiant aprengué a aprendre, de manera que sigués capaç de trobar, pel seu compte, tota la informació que necessités en un futur». Per tant, els centres d'autoaprenentatge són de vital importància si realment volem facilitar el tipus d'ensenyament-aprenentatge que doni resposta a les necessitats dels estudiants en nivells d'aprenentatge de llengua diferents i garanteixin el desenvolupament de la seva autonomia.

En la seva tesi *Factors affecting learner use of a self-access center*, Chaythong (2009) estudia les creences, motivacions i confiança dels aprenents a l'hora d'aprendre de manera autònoma en un centre d'autoaprenentatge. En primer lloc, veu fins a quin punt aquest primer factor psicològic, com són, per exemple, les pròpies **creences** de com s'aprenen les llengües, es fonamenta en la família, en les experiències pròpies, i en la mateixa societat abans d'anar a la classe. L'aprenent serà capaç de motivar-se per a aprendre i tenir confiança a l'hora de gestionar el seu propi aprenentatge si té un rol actiu i es responsabilitza del seu procés d'aprenentatge. Els resultats de l'estudi mostren com els participants creuen que entenen el concepte d'aprenentatge autònom. Tenen clar que ells són els responsables del seu aprenentatge i, per tant, han de saber què volen aprendre per tal de poder fer una bona selecció de materials i una bona planificació. Alguns destaquen altres aspectes psicològics tan importants com la voluntat per aprendre, la preparació abans de la classe i l'autodisciplina, com a factors clau en aquest model d'aprenentatge.

El segon factor psicològic és la **motivació**. Els resultats mostren que la motivació de la majoria dels aprenents és una motivació extrínseca, en una primera fase, que passa a ser intrínseca en una segona fase. Quan els aprenents van al centre d'autoaprenentatge per realitzar una tasca

proposada pel professor, el centre, en aquell moment, té la funció de centre d'instrucció i, com a tal, actua de suplement de la classe presencial. És evident, doncs, que la motivació de l'aprenent sigui extrínseca. Curiosament, però, la majoria dels alumnes participants en l'estudi continuen utilitzant el centre per a realitzar activitats més lúdiques, com ara mirar pel·lícules. En aquesta segona fase, la motivació és intrínseca, ja que veuen un doble benefici en realitzar l'activitat: per una banda, passen una bona estona i, per l'altra aprenen.

El tercer i últim factor psicològic treballat en l'estudi és la **confiança**. Els resultats indiquen que els participants tenen confiança en ells mateixos a l'hora de marcar els seus propis objectius, planificar i gestionar el seu aprenentatge, però demostren no tenir-ne a l'hora de valorar i avaluar el seu progrés, possiblement per la falta de coneixements sobre el concepte d'aprenentatge autònom i, també, per la creença de no tenir una base en la llengua anglesa prou sòlida.

Nous enfocaments metodològics en l'aprenentatge de llengües: l'ús de les TIC

Esteve (2002) parla del concepte d'autoaprenentatge integrat', com una proposta didàctica que integra el treball a l'aula, amb el treball a l'aula d'autoaprenentatge. Perque l'aprenent esdevingui autònom, no n'hi ha prou de confrontar-lo amb una situació d'autoaprenentatge. «...la formació i la capacitació de l'aprenent és més fructífera si es duu a terme en el grup-classe i si, a partir del que es fa allà, es crea un pont d'unió que garanteixi el traspàs de les competències i habilitats que l'aprenent vagi adquirint en la situació de classe al treball en situació d'autoaprenentatge.» (pàg. 38). Per tal que aquest «pont d'unió» s'estableixi, proposa «...una metodologia que afavoreixi els processos d'autonomia i la incorporació d'un guiatge constructiu, tant en la situació de classe com en la d'autoaprenentatge» (pàg. 40). I perquè aquest guiatge es pugui dur a terme, necessitem que el col·lectiu d'assessors que treballen en un centre d'autoaprenentatge comparteixin la tasca de guiatge amb el professor de la classe. Això sí, sempre que aquest últim desenvolupi una metodologia que fomenti l'autonomia. Evidentment, això es podrà tirar endavant sempre que el projecte educatiu del centre es basi en «una metodologia que arrel en el concepte d'autonomia» (pàg. 46) i també sempre que el professor entengui la necessitat d'esdevenir «professor-assessor» per a oferir un guiatge constructiu i comparteixi la seva tasca amb la dels assessors de centres d'autoaprenentatge.

Fernández (2006) també aposta per redissenyar l'entorn «E-A» per tal d'incloure-hi les TIC. Combina «presencialitat» i «virtualitat», dintre i fora de les aules, com a fórmula per a aconseguir un benefici en el procés d'ensenyament-aprenentatge. Remarca les grans possibilitats que

ofereixen les TIC als professors de llengües estrangeres i, molt especialment, al professorat d'anglès com a llengua estrangera, en ser l'Anglès la llengua d'Internet, però això sí, sempre que en fem un ús correcte que faci avançar en «E-A». D'altra banda, destaca la importància del rol del docent com a «filtre» per a la selecció d'exercicis de qualitat que responguin als interessos dels alumnes, afavorint l'aprenentatge significatiu.

Soler (2007) fa una reflexió sobre l'ús de les TIC a l'Educació Primària, tot i que les dades que aporta es podrien aplicar a l'àmbit universitari. Es refereix a les TIC com a mitjà clau en el procés didàctic, que inclou el binomi ensenyament-aprenentatge "E-A". Es refereix a les TIC, dins d'aquest context, com a una eina afavoridora, enriquidora i motivadora del procés (E-A), com a eina de planificació d'activitats, que s'adapta a les característiques personals dels alumnes, com un reforçador didàctic, com un mitjà individualitzador de l'ensenyament que s'adapta millor a les necessitats educatives, una eina que ofereix la possibilitat de treballar les tecnologies interactives i, en definitiva, una eina fonamental per a nosaltres, els docents.

La integració de les TIC implica canvis, canvis que afecten directament el moment en què es transmet l'aprenentatge, dins o fora de l'aula. S'han hagut de crear programes educatius *on-line* que s'han posat a disposició del professorat. Programes que ofereixen una gran varietat de recursos, els quals, alhora, motiven els alumnes potenciant el seu ús en situació de "E-A". Canvis que comporten una prèvia selecció en la informació, si volem un ensenyament de qualitat i coherència. I, finalment, canvis que comporten un canvi metodològic en l'entorn virtual de "E-A" cap un model més flexible que aconsegueixi una formació integral de l'alumne. Un model on l'alumne té «una implicació cognitiva més activa, autònoma, més elevada i complexa». Soler (2007), citant Coll (2000, pag. 187) parteix del principi bàsic de concebre l'aprenentatge escolar com un procés de construir nou coneixement, partint del coneixement ja adquirit «*a process of constructing new knowledge on the basis of current knowledge (...)*»; i l'ensenyament com una intervenció en un procés continu de construcció de coneixement «*an intervention in an ongoing knowledge construction process*».

Soler (2007) conclou tot dient que tot això és possible si s'integra la tecnologia en el disseny curricular, de manera que doni resposta a les necessitats específiques i individuals de cada alumne i si hi ha el canvi metodològic que permeti combinar elements pedagògics, tecnològics i organitzatius amb els nous perfils del professor. Parlem d'un canvi metodològic en el qual les estratègies d'aprenentatge ja no són les fins ara utilitzades a l'aula, sinó les que adaptem i integrem en format digital. Acaba, però, fent la proposta «d'avançar», de millorar «en la producció d'un *software* que ofereixi propostes més riques de treball, en la modalitat

de programes ramificats d'aprenentatge, que s'adeqüin a la individualitat de cada estudiant».

Badia (2006) fa una revisió de diferents articles que són exemples d'innovació educativa, que busquen la qualitat educativa en les seves pràctiques i exemplifiquen una part de la gran diversitat de pràctiques relacionades amb l'educació amb TIC.

Un dels últims recursos més innovadors per a perfeccionar la comprensió oral *listening*, una de les quatre destreses bàsiques en l'aprenentatge d'una llengua és el que s'anomena *podcasting*: resultat de la fusió de la paraula *pod* (*personal on demand* (a la carta)) i el terme *broadcasting* (radiodifusió), l'equivalent al que coneixem per «ràdio a la carta». El *podcasting* permet descarregar i escoltar els últims episodis de programes de ràdio i escoltar-los en qualsevol moment i des de qualsevol lloc amb un reproductor MP3.

Segons Anusiené, Lilija & Kavaliauskiené i Galina (2009), fer *podcasting* és una manera motivadora d'explorar i descobrir continguts educatius. Falta investigar, però, sobre la manera com aquesta modalitat pot millorar la comprensió oral, tant en l'aplicació de l'ús dels podcasts en l'ensenyament de l'anglès, com en la percepció dels aprenents que en fan ús i també en l'autoavaluació i en les reflexions que es fan els estudiants.

Les TIC com a suport a les aules d'autoaprenentatge

Molt recentment, Jarvis & Szymczyk (2009) han estudiat l'actitud que tenen els estudiants a l'hora d'aprendre gramàtica en contextos autònoms i les seves preferències pel que fa als materials d'autoaprenentatge utilitzats. Els resultats mostren una preferència pels materials en format paper (llibres de referència, fitxes autocorrectives, etc.) per sobre dels materials *on-line*, malgrat tots els esforços que s'estan fent per integrar els materials en format digital.

Una de les raons per les quals es mostra una clara preferència pel material en format paper es troba en el tipus de respostes que s'obtenen. Els estudiants responen, majoritàriament, «molt freqüentment» (34 vegades) i només 2 vegades «mai» quan se'ls demana si prefereixen el material en format paper o en format *on-line*, mentre que el conjunt de respostes dels estudiants quan avaluen els materials *on-line* és molt més dispers. («molt freqüentment» (15 vegades), «freqüentment», «de vegades» i «mai» (24 vegades)). Una altra raó que explica aquesta preferència pels materials en format paper es troba en les entrevistes que s'han dut a terme durant l'estudi. Malgrat que la majoria descriuen com a avorrits i poc motivadors els materials en format paper, els prefereixen perquè els troben, sobretot, sistemàtics, ben organitzats, més transportables, amb més gradació en els exercicis, amb presentacions molt clares i, finalment, amb explicacions gramaticals i instruccions fàcils de seguir.

El debat se centraria, doncs, en els rols que tenen els diferents materials que hi ha a l'aula. Indubtablement, els materials *on-line* aporten uns beneficis que els materials en format paper no poden aportar. Per exemple, els materials *on-line* permeten visualitzar tant les respostes encertades com les errònies, forçant l'estudiant a substituir les segones per respostes correctes. Els materials *on-line* són de fàcil accés, ja que es tracta de materials gratuïts, accessibles des de qualsevol ordinador i a tota hora. El retorn (*feedback*) que espera un estudiant quan utilitza materials *on-line* és immediat i el més important, la majoria dels estudiants troben aquests materials motivadors i efectius. Ara bé, i tornant als resultats de l'estudi, els participants comenten que aquests materials *on-line* no els utilitzen perquè no tenen prou habilitats informàtiques per a gestionar-los i, que hi troben una manca d'organització sistemàtica, cosa que perceben com una limitació. Per tant, Jarvis i Szymczyk (2009) proposen que, a l'hora de renovar els recursos a l'aula d'autoaprenentatge, pensem que els materials *on-line* són un altre mitjà més de comunicació, però, que, en cas cas, no substitueixen els antics materials en paper.

Mètode

Estudi realitzat a la FPCEE Blanquerna

L'objectiu principal del nostre estudi és analitzar l'ús dels recursos existents que fan servir els alumnes d'anglès de la FPCEE Blanquerna, com també recollir altres recursos que, des del centre, no es posen directament al seu abast, com poden ser aquells als quals es pot accedir a través d'internet. Per dur a terme aquesta tasca, en primer lloc vam elaborar un qüestionari *on-line* de dotze preguntes, que va ser enviat a tots els alumnes que durant el curs 2009-2010 havien fet l'assignatura d'anglès. La mostra recollida va ser de 226 alumnes. En aquest qüestionari s'hi aplegaven aspectes vinculats a recursos físics, com ara els llibres propis dels cursos; recursos virtuals, com diccionaris, traductors, webs, podcasts, etc.; tutories amb professionals de l'àmbit i l'aula d'autoaprenentatge de la Facultat. Un cop analitzats tots els qüestionaris, els resultats extrets són els que comentem a continuació.

Respecte del tipus de recursos que fan servir durant el procés d'aprenentatge

En aquest ítem volíem recollir el tipus de recurs que els alumnes feien servir durant el seu procés d'aprenentatge i, a la vegada, fer una primera classificació del tipus de curs al qual estaven matriculats. La tipologia de recursos estava vinculada al material didàctic que s'utilitza en els diferents cursos, dada que ens ajudava a ubicar la seva procedència. En aquest cas, ens referíem als llibres de text *English to Go* (Pearson Longman) o *English File* (Oxford University Press).

De la totalitat de la mostra, un 53 % havien realitzat el curs que fa ús dels materials didàctics *English File*. Un 23 % procedien dels cursos A1.1/A1.2 A2.1/A2.2/B1.1/B1.2 vinculats als materials *English to Go*. El 24 % restant manifestaven no fer servir cap d'aquests dos recursos. Aquests darrers procedien d'altres tipus de cursos o eren persones que feien l'aprenentatge de la llengua anglesa de manera autodidacta.

Resultats

Usos dels recursos associats al curs (2009-2010)

Aquest ítem analitza l'ús que els alumnes fan del material associat al curs 2009-2010, el qual està format per l'anomenat *English File*, que disposa de diferents recursos com ara el llibre d'activitats o el CD-Rom. D'un total de 226 alumnes, només n'hi va haver 120 que van utilitzar-lo. Una quarta part dels alumnes no utilitzen, pràcticament mai, els materials associats al curs, però un 65 % dels usuaris manifesten fer ús d'aquests materials durant el seu procés d'aprenentatge.

Rang d'ús del diccionari *on-line*

Aquest ítem analitza l'ús que els alumnes fan del diccionari com a recurs *on-line*. Amb les dades obtingudes, observem que el 80 % dels alumnes recorren als diccionaris *on-line* per resoldre els seus problemes en el procés d'aprenentatge de la llengua anglesa.

Ús dels recursos *on-line* per a la comprensió oral

La informació recollida en aquest ítem reflecteix l'ús que fan els alumnes dels diferents recursos *on-line* existents per a la millora o la pràctica del *listening*. Podem observar que la gran majoria se centren en el visionament de vídeos (n = 134), seguits dels alumnes que fan servir la televisió per a aquest tipus de pràctica. Només un 14 % dels enquestats fa ús de recursos més emergents en l'actualitat, com ara el podcast.

Altres recursos que s'afegeixen en la pràctica del *listening* són les pel·lícules en versió original que veuen al cinema, música, videojocs, sèries o altres vídeos o formats de la BBC, etc.

Rang d'ús dels recursos *on-line* per a la gramàtica

A l'hora de valorar l'ús que fan els alumnes dels recursos *on-line* per a treballar qüestions gramaticals, observem que un 60 % en fan molt poc ús. Una quarta part dels alumnes utilitzen la xarxa per a treballar aquesta habilitat de manera més o menys habitual i un 20 % trien aquesta opció com a mitjà de treball preferent. Per tant, podem dir que més de la meitat dels alumnes no en fan ús, mentre que el 40 % sí.

Ús dels recursos on-line per a l'expressió escrita

En aquest ítem podem conèixer quin tipus de recurs fan servir els nostres alumnes a l'hora de fer un treball escrit en llengua anglesa o a l'hora de fer pràctica d'escriptura i per què el fan servir. Les dades que obtenim reflecteixen clarament que, dels recursos que la xarxa posa al seu abast, el corrector i els traductors són els que més incidència tenen en la feina. Els fòrums són utilitzats per un 12 % dels usuaris, a més d'altres fonts com diccionaris, correus electrònics, jocs, música.

Ús dels recursos on-line per a la comprensió lectora

La informació que podem trobar a la xarxa, en molts casos, està escrita en llengua anglesa, fet que provoca que, de manera inconscient, sovint llegim informacions en aquesta llengua, tot i que no sempre amb la finalitat de practicar la lectura en aquest idioma. Però molts alumnes aprofiten aquest fet per a practicar la comprensió lectora a través de les moltes pàgines que poden trobar escrites en aquesta llengua. Amb aquest ítem hem volgut identificar els recursos en xarxa que els alumnes fan servir de manera explícita per a la pràctica de la lectura, i hem trobat que un 60 % recorren a les pàgines web de diferents tipologies i temàtiques, i un 11 % fan ús tant dels llibres digitals com de recursos com ara llibres d'anglès, revistes científiques, blocs, subtítols, articles, música.

Ús dels recursos on-line per a l'adquisició de vocabulari

Els recursos que es fan servir per a millorar, treballar o trobar el vocabulari adient per als treballs dels alumnes van molt lligats a l'ítem sobre els recursos que es fan servir a l'hora d'escriure i llegir. En aquest cas, s'incorpora una nova font de treball, com són els diccionaris *on-line* (vegeu més amunt), que fan servir la gran majoria dels alumnes. Tal com passava amb l'escriptura, els correctors i els traductors són les fonts que més consulten els nostres alumnes després del diccionari.

Ús dels recursos de la biblioteca

A part de tots els recursos que la xarxa posa al nostre abast, hem volgut valorar aquells que els nostres alumnes poden aconseguir, en format físic, a la biblioteca. Amb les dades obtingudes, podem veure que la gran majoria (un 40 % dels enquestats) se centren en la consulta de diccionaris. Un 20 % accedeixen a la biblioteca per aconseguir o consultar llibres de referència i, el mateix percentatge, llibres de lectura. Un 2,5 % utilitzen la biblioteca per a fer ús de DVD's, revistes, articles o llibres d'activitats. Finalment, veiem que un 35 % no fan cap tipus d'ús d'aquests recursos, si més no pel que fa referència a l'aprenentatge de la llengua anglesa.

Rang d'ús de l'aula d'autoaprenentatge

No hem volgut tancar el nostre estudi sense valorar l'ús de l'aula d'autoaprenentatge que la Facultat posa al servei dels estudiants. Davant d'aquesta pregunta, hem pogut veure que el 85 % de la mostra manifesten no fer-ne pràcticament ús o acudir-hi de manera molt puntual. El 15 % restant es dirigeixen a l'aula amb una certa freqüència. Se'ls va demanar per què no aprofitaven aquest recurs i les respostes obtingudes van ser degudes, majoritàriament, a aquestes causes: el desconeixement de la seva existència, la manca d'espai, la manca de temps, el desconeixement del funcionament, etc. Molts dels alumnes van afirmar que es van assabentar de l'existència de l'aula per mitjà del qüestionari.

Ús de l'aula d'autoaprenentatge

Després de saber que els nostres alumnes feien ús de l'aula d'autoaprenentatge, els vam demanar el perquè, és a dir, quina era la utilitat que en treien, d'aquest servei, i quin tipus de pràctica o recursos utilitzaven habitualment. Amb les seves respostes veiem que la majoria, un 20 % dels enquestats, acudeixen a l'aula per consultar models d'examen. Un percentatge similar consulten diccionaris en aquest espai. L'11 % dels nostres alumnes troben que les pràctiques de gramàtica, lectura, vocabulari i escriptura acostumen a ser les més habituals en aquesta aula. La consulta de llibres de referència o la pràctica de comprensió oral són tasques habituals d'un 9 % dels enquestats. El servei de tutories que s'ofereix des de l'àrea d'anglès és dels menys freqüents d'entre tots els que s'ofereixen a l'aula d'autoaprenentatge. Contrastant aquesta informació amb els tutors que han participat en aquest servei durant el curs, aquesta baixa resposta ve provocada, d'una banda, per la manca de coneixement de l'existència d'aquesta possibilitat i, de l'altra, per la poca oferta d'hores de tutoria, la qual, de vegades, provocava que els alumnes no trobessin franges disponibles o que els horaris fossin incompatibles.

Conclusions

A partir d'aquest estudi hem conegut els recursos, i també les mancances, de la nostra Facultat a l'hora d'ajudar els alumnes i el professorat a assolir els nivells requerits per l'EEES. Segons els resultats obtinguts, només el 15 % dels nostres alumnes acudeixen a l'aula d'autoaprenentatge amb una certa freqüència. Majoritàriament ho fan per consultar models d'examen i diccionaris. I un 11 % hi van per practicar gramàtica, lectura, vocabulari i escriptura.

Els estudiants que no aprofiten aquest recurs diuen que és degut al desconeixement de la seva existència, així com al seu funcionament. Alguns alumnes han posat de manifest que s'han assabentat de la seva existència a través de les preguntes del qüestionari.

D'altres manifesten que no hi ha prou espai i que, de vegades, han volgut accedir-hi però que no han trobat lloc per treballar, mentre que un altre grup reconeix que no tenen temps per quedar-s'hi i fer la pràctica.

Veiem que l'ús que fan de les TIC fora de l'aula és prou significatiu i que presenta formes diverses: el 80 % fan servir un diccionari *on-line*, el 60 % se centren en el visionament de vídeos per a la pràctica de comprensió oral, el 74 % utilitzen el traductor i corrector a l'hora de fer pràctica d'escriptura, el 60 % fan servir pàgines web de diferents tipologies i temàtiques per a la pràctica de la lectura i vocabulari en la llengua anglesa i el 83 % també utilitzen diccionaris, traductors i correctors per a la pràctica de vocabulari. Els recursos en format paper de la biblioteca que els nostres alumnes utilitzen més són els diccionaris.

Observem, doncs, d'una manera molt clara, que l'alumne té una certa tendència a l'ús dels recursos TIC a l'hora de treballar i millorar el seu procés d'aprenentatge en la llengua anglesa. De les dades demanades i obtingudes, veiem que la majoria d'aquests recursos queden reduïts a l'ús de diccionaris, traductors i correctors, però també és cert que, a hores d'ara, l'accés autònom a aquests recursos, sense cap tipus de tutorització, és àgil i senzill. Amb molta facilitat els nostres alumnes poden accedir a la xarxa o trobar, a través d'ella, aquest tipus de recursos sense necessitat de tenir gaires coneixements informàtics. Veiem com recursos més innovadors com els podcast, per exemple, encara són poc utilitzats. L'accés a aquest tipus de recursos requereix, per part de l'usuari, no tan sols una certa habilitat en l'ús de les TIC, sinó, sobretot, saber trobar, seleccionar i triar aquells recursos que s'adaptin més bé a les necessitats específiques de cada alumne. Per tant, resultaria de gran interès poder disposar d'un espai on es recollís, en forma de repositori, material de treball *on-line* organitzat per tipus de recursos i per nivells, afavorint l'accés dels alumnes a aquest material i també la selecció d'aquests recursos, segons les necessitats dels estudiants.

A partir dels resultats obtinguts, podem concloure que aspectes com el disseny d'un espai virtual, la creació d'itineraris personalitzats, l'actualització i la reorganització dels recursos i l'ampliació de l'espai de treball, com també la difusió de la seva existència ajudarien a consolidar els objectius i a assolir el nivell d'anglès requerit per l'Espai Europeu d'Educació Superior.

Referències

- Anusiené, L. & Kavaliauskiené, G. (2009). English for specific purposes: podcasts for listening skills. *Vilnius: Technika*, 17(2), 28-37.
- Argüelles, I. (2005). Adaptación de materiales y TICs para el fomento del aprendizaje autónomo. *Resla*, 17-18, 19-33.

- Badia, A. (2006). Enseñanza y aprendizaje con TIC en la educación superior. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento (RUSC)*, 2(3), 1-4.
- Brett, P. (1997). A comparative study of the effects of multimedia on listening comprehension. *System*, 25(1), 39-53.
- Chaythong A. (2009). Factors affecting learner use of a self-access center. Tesis doctoral recuperada a: <http://www.mulinet10.li.mahidol.ac.th>.
- Esteve, O. (2002). L'enfocament per tasques en l'ensenyament de llengües estrangeres com a pont d'unió entre el treball en autoaprenentatge i l'aprenentatge a l'aula. Departament de Cultura. VII Trobada de Centres d'Autoaprenentatge: auto-aprenentatge, models d'integració dins i fora de l'aula. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 37-47.
- Fernández M. V. (2006). Las TIC en la enseñanza del inglés como Lengua Extranjera (ILE): una herramienta *on-line* y una *off-line*. *Revista Latinoamericana de Tecnología Educativa*, 5(2), 409-416.
- Guevara I. & Rivas, L. (2007). Logros y retos de la Universidad Veracruzana en la aplicación de las TIC en la enseñanza-aprendizaje de idiomas. Memorias 2º congreso internacional de innovación educativa. Recuperat a: http://www.ciee.cfe.ipn.mx/2domemorias/documents/m/m13a/m13a_05.pdf
- Jarvis, H. & Szymczyk, M. (2009). Student views on learning grammar with web-and book-based materials. *ELT Journal*, 64(1). doi:10.1093/elt/ccp006
- Reinders, H. & Lázaro, N. (2007). Current Approaches to Assessment in SelfAccess. *TESL-EJ*, 3(11), 1-13.
- Reinders, H. & Lewis, M. (2006). An evaluative checklist for self access materials. *ELT Journal*, 60(3). doi:10.1093/elt/ccloo7.
- Soler, R. (2007). Nuevo enfoque metodológico a través de las TIC en el proceso de enseñanza-aprendizaje del inglés Estrategias de aprendizaje en el entorno virtual. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 21(2/3), 183-196.

Agraïments

Agraïm a Òscar Serra, responsable de l'aula d'autoaprenentatge de la UB, i a Serena Barkman, responsable de l'aula de la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna, el temps dedicat a mostrar-nos els centres i els seus funcionaments.

També volem agrair a la Dra. Maria González Davies la seva col·laboració en el projecte i la seva ajuda, comentaris i suggeriments.

Resumen

El aula de auto-aprendizaje como apoyo del aprendizaje de la lengua inglesa en el marco universitario

Este artículo presenta los resultados de un estudio exploratorio que nos ha permitido conocer y detectar los recursos que utilizan los alumnos para la aprendizaje del inglés y también las carencias de la Facultad de Psicología, Ciencias de la Educación y del Deporte Blanquerna (FPCEE) a la hora de ayudar a los alumnos y profesorado a alcanzar los niveles requeridos según el Espacio Europeo de Educación Superior (EEES). Por otra parte se hace una breve síntesis de los recursos que algunas de las universidades catalanas ponen al alcance del alumno para el aprendizaje de la lengua. También se hace un breve repaso de aspectos como el concepto de auto-aprendizaje, tipo de centros de auto-aprendizaje según su funcionalidad y factores que afectan al aprendiz a la hora de utilizarlos. También se recoge los nuevos enfoques metodológicos en el aprendizaje de lenguas integrando las TIC y el aula de auto-aprendizaje. Finalmente, se plantean las conclusiones resultantes tanto del trabajo que se hace en otras universidades como de la información recibida por parte de nuestros alumnos y se proponen aspectos a tener presentes de cara a un futuro estudio.

Palabras clave: Recursos didácticos; Aula de auto-aprendizaje; aprendizaje de la lengua inglesa; TIC

Abstract

This article presents the results of an exploratory study that has allowed us to get to know and detect the resources that students use to learn English, as well as the shortcomings of Blanquerna Faculty of Psychology and Educational and Sports Sciences (FPCEE) when helping students and teachers to achieve the language levels required by the European Higher Education Area (EHEA). There is also a short synthesis of the resources that some Catalan universities provide students with to learn this foreign language. Moreover, some aspects such as the concept of self-learning, the kinds of self-access centres according to their functionality, and those factors that influence learners when using them are described. Furthermore, there is a review of the new methodological approaches concerning language learning, integrating both ICT and self-access centres. Finally, the conclusions refer both to the task developed in other universities and the information given by our students, and some aspects to be considered for further research are proposed.

Keywords: didactic resources, self-access centre, learning English, ICT.